

Змястоўны аналіз і параўнанне дакументаў рэфармавання педагагічнай адукацыі дае права гаварыць аб навуковым плюралізме ў абгрунтаванні праектаў рэформы. Уплыў на складанне сістэмы педагагічнай адукацыі аказвалі як прадстаўнікі марксісцкага напрамку (Н.К.Крупская, А.Г.Калашнікаў, А.В.Луначарскі), так і прадстаўнікі альтэрнатыўнага кірунку афіцыйнай педагогікі (П.Ф.Капцераў, М.М.Рубінштейн і інш.).

Даследаванне першакрыніц і дакументаў сведчыць аб пераемнасці дэмакратычных ўстановак педагагічнай адукацыі, якія бяруць свае вытокі ў зямскіх навучальных установах, у дзейнасці педагогаў-гуманістаў дакастрычніцкага перыяду (Н.К.Венцэль, П.Ф.Капцераў, І.М.Ульянаў і інш.).

Рэдукцыянізм прынцыпаў "школы працы", "тэхніка рашае ўсё" на дзейнасць педагагічных навучальных устаноў, якія знайшлі сваё адлюстраванне ў паставах партыі і ўрада 1931–1932 г., прывялі да таго, што факультэт ВУН стаў разглядацца як "цэх завода", "вопытнае поле" сельскай гаспадаркі. У выніку гэтага знікае разнастайнасць ў сістэме педагагічнай адукацыі. У сваю чаргу, уніфікацыя абумовіла стагнацыйныя працэсы, якія не замарудзілі здзейсніцца: к 1941 г. была ўжо толькі адзіная сістэма педагагічнай адукацыі з адзінымі навучальнымі планамі, праграмамі, навучальнымі дапаможнікамі.

¹ Гл.: Луначарский А. В. Доклад на III сессии ВЦИК 7-го созыва // О воспитании и образовании. М., 1976. С.76.

² Там жа. С.75–76.

³ Гл.: Ильин Н. Н. Педагогическое образование за границей и у нас. М., 1927. С.89–90.

⁴ Гл.: Паначин Ф. Г. Педагогическое образование в России. М., 1976. С.107.

⁵ Там жа. С.86,94.

⁶ Луначарский А. В. Доклад на III сессии ВЦИК 7-го созыва. С.76.

⁷ Хрусталева А. К истории высшего педагогического образования в РСФСР (Педвузы Москвы и Ленинграда в 1918–1961 гг.) М., 1963.

⁸ Там жа. С.4.

⁹ Рубинштейн М. М. Об образовании и самообразовании педагога // На путях к педагогическому самообразованию: Сб. ст. М., 1925. С.9–10.

¹⁰ Ильин Н. Н. Педагогическое образование за границей и у нас. С.95–96.

¹¹ ЦДА РБ. Ф.205, Спр.1, адз. зак. 802, арк.24–25.

¹² Там жа. арк.24–25.

¹³ Калашников А. Г. Новый учебный план педвуза и перспективы его развития // Нар. просвещение. 1925. №7–8. С.117.

¹⁴ Учебный план, программы и методы работы АКВ на 1929/30 учебный год. М., 1929. С.7,69–70.

¹⁵ Рубинштейн М. М. Проблема учителя. М.;Л., 1927. С.85.

¹⁶ ЦДА РБ. Ф.205, Спр.1, адз. зак. 667, арк.4,12.

¹⁷ Гл.: Новик Е. Н. Формирование кадров народного образования Белоруссии. Мн., 1981. С.242–243.

В.В.БЕСПРАЗВАННЫ

АБ АКТУАЛЬНЫХ ПРАБЛЕМАХ ВАЕННА-ПАТРЫЯТЫЧНАГА ВЫХАВАННЯ СТУДЭНТАЎ БЕЛАРУСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА УНІВЕРСІТЭТА

Патрыятызм – гэта адзінае пачуццё і стан асобы, у якім выяўляюцца адносіны чалавека да Радзімы і гатоўнасць яе абараняць. Патрыятызм перадаецца ад бацькоў да дзяцей. Ва ўсе часы юнакоў спецыяльна выходвалі, навучалі і рыхтавалі да ролі будаўнікоў і абаронцаў Радзімы.

У артыкуле 57 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь зацверджана: «Абарона Рэспублікі Беларусь – абавязак і свяшчэнны доўг грамадзяніна Рэспублікі Беларусь»¹. На падрыхтоўку моладзі для выканання гэтага грамадзянскага абавязку накіравана наша сістэма патрыятычнага і ваенна-патрыятычнага выхавання.

У сучасных умовах, як ніколі раней, важна фарміраваць у студэнцтва патрыятызм, заснаваны на агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцях, светапоглядзе і адносінах асобы да Радзімы – Рэспублікі Беларусь, гатоўнасць берагчы і ўмацоўваць практычнымі справамі яе незалежнасць і суверэнiтэт.

Хаця сённяшняя нявырашанасць многіх маладзёжных праблем, недасканаласць механізму ажыццяўлення адпаведнай палітыкі выклікае ў часткі

моладзі пачуцці апатыі і незадавальнення, аднак у большасці яе аптымізм і надзея на будучыню захоўваюцца, што трэба ўлічваць у выхаваўчай рабоце.

Прафесарска-выкладчыцкі састаў ваеннай кафедры пры непасрэдным удзеле ўпраўлення выхаваўчай работы і інфармацыі Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь, рэктарата, кіраўніцтва факультэтаў, грамадскіх арганізацый Белдзяржуніверсітэта арганізуе і вызначае сістэму патрыятычнага выхавання студэнцтва як важны рычаг навучальна-выхаваўчага працэсу. Пры гэтым вырысоўваюцца прыярытэтныя кірункі работы:

– выхаванне любові да Рэспублікі Беларусь, павагі да яе Канстытуцыі і заканадаўчых актаў;

– фарміраванне пачуццяў гатоўнасці да ўсвядомленага ўдзелу ва ўмацаванні эканомікі, дзяржаўнасці і выканання прававых норм;

– фарміраванне ў студэнтаў, будучых афіцэраў запasu, высокіх прафесійных якасцей;

– пастаяннае ўдасканаленне форм, метадаў і сродкаў выхаваўчай дзейнасці з улікам дасягненняў педагагічнай навукі і практыкі;

– узбраенне студэнцкай моладзі разам з ведамі, якія атрымліваюцца ў ВНУ па асноўнай спецыяльнасці, ведамі па ваенна-уліковай спецыяльнасці.

Стратэгію дзейнасці ваеннай кафедры вызначаюць перспектыўны план ваенна-патрыятычнага выхавання студэнцкай моладзі і «Комплексная праграма-канцэпцыя выхавання грамадзянскай самасвядомасці студэнтаў Белдзяржуніверсітэта».

З улікам сучасных патрэб арміі кафедра прыступіла да падрыхтоўкі вайсковых псіхолагаў, афіцэраў па выхаваўчай рабоце і інфармацыйнаму забеспячэнню войск, афіцэраў юрыдычнай службы. У навучальнай праграме акцэнт зроблены на такіх дысцыплінах, як ваенная педагагіка і псіхалогія, методыка навучання і выхавання, прававая работа ва Узброеных Сілах Рэспублікі Беларусь.

У педагагічнай практыцы кафедры выкарыстоўваюцца як традыцыйныя, так і іншыя формы работы: навукова-практычныя канферэнцыі, дыспуты, круглыя сталы, напісанне рэфератаў і навуковых паведамленняў, работа з гістарычнымі дакументамі ў архівах па заданню кафедры, сустрэчы з ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны і воінамі-афганцамі, наведванне музеяў і воінскіх часцей, групавыя заняткі па дзяржаўна-прававой падрыхтоўцы. У навучальна-выхаваўчай рабоце са студэнцкай моладдзю кафедра абапіраецца на карысны педагагічны вопыт вядучых ВНУ рэспублікі².

Ваенна-патрыятычнаму выхаванню ў значнай ступені спрыяе вайсковая стажыроўка. Так, у ліпені 1998 г. студэнты, армейскія стажоры, па водгуках камандавання воінскіх часцей 120-й гвардзейскай мотастралковай дывізіі, працуючы з маладым папаўненнем, праводзілі анкетаванне і інфармаванне асабовага саставу, заняткі па дзяржаўна-прававой падрыхтоўцы, індывідуальныя псіхалага-педагагічныя размовы, ўдзельнічалі ў арганізацыі навучальнага працэсу ў палявых умовах.

У патрыятычным выхаванні супрацоўнікі кафедры выкарыстоўваюць газеты «Во славу Родины», «Беларускі ўніверсітэт», часопісы «Армия» і «Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта», на старонках якіх сістэматычна друкуюцца артыкулы па надзённых праблемах выхавання армейскай і студэнцкай моладзі.

Поспех работы кафедры вызначае высокі навуковы патэнцыял яе прафесарска-выкладчацкага саставу: многія дацэнты, старшыя выкладчыкі да прызначэння на ваенную кафедру займалі высокія камандныя пасады ў войсках, некаторыя маюць баявы вопыт. Сярод іх – начальнік кафедры палкоўнік В.С.Трафімычаў, палкоўнікі А.Р.Шкураў, А.Д.Міронаў, падпалкоўнікі В.А.Жалняркевіч, У.М.Кудрэйка, А.Н.Чысцякоў, А.Н.Конанаў. Усё гэта і матэрыяльна-тэхнічная база дазваляюць рыхтаваць афіцэраў запasu па трынаццаці спецыяльнасцях.

У якасці асноўных мэтавых устаноў па патрыятычнаму выхаванню будучых афіцэраў запasu можна вылучыць: фарміраванне пачуццяў грама-

дзянскага абавязку, гатоўнасці стаць абаронцам Радзімы, адказнасці за асабістую падрыхтаванасць па выбранай спецыяльнасці, упэўненасці ў неабходнасці ваеннай падрыхтоўкі. Зыходзячы з гэтых мэтавых устаноў, у пачатку 1998 г. кафедрай праведзена аператыўнае сацыялагічнае апытанне 150 будучых афіцэраў запasu.

Рэспандэнтам была прапанавана анкета, якая ўключала 10 асобасных і грамадска-значных мэтавых устаноў (ацэнка праводзілася па пяцібальнай шкале):

1. На занятках па ваеннай падрыхтоўцы даведваюся шмат пра што новае	1 2 3 4 5
2. Атрымліваю задавальненне ад ваеннай падрыхтоўкі	1 2 3 4 5
3. Разглядаю ваенную падрыхтоўку як выкананне грамадскага абавязку	1 2 3 4 5
4. Упэўнены ў неабходнасці падрыхтоўкі афіцэраў запasu	1 2 3 4 5
5. Жадаю быць карысным грамадству, калі спатрэбіцца, у якасці афіцэра запasu	1 2 3 4 5
6. Адчуваю адказнасць перад сабою за асабістую падрыхтаванасць па ваеннай спецыяльнасці	1 2 3 4 5
7. Адчуваю адказнасць перад грамадствам за асабістую падрыхтаванасць па ваеннай спецыяльнасці	1 2 3 4 5
8. Жадаю стаць кваліфікаваным афіцэрам запasu	1 2 3 4 5
9. Спадзяюся, што ў працэсе ваеннай падрыхтоўкі будуць выхаваны каштоўныя якасці асобы	1 2 3 4 5
10. Лічу прафесію афіцэра прэстыжнай	1 2 3 4 5

Асноўныя тэндэнцыі выбару мэтавых устаноў рэспандэнтамі дазваляюць зрабіць наступныя вывады. Найбольш значнай устаноўкай аказалася праекцыя будучых афіцэраў запasu на выхаванне каштоўных якасцей асобы ў працэсе ваеннай падрыхтоўкі (блізка да пяці балаў).

Настолькі ж устойлівымі (блізка да чатырох балаў) з'яўляюцца праекцыі на неабходнасць выканання грамадскага абавязку, прэстыжнасць воінскай прафесіі, імкненне атрымаць неабходныя ваенныя веды. Магчыма таму шэраг выпускнікоў ваеннай кафедры пасля заканчэння ўніверсітэта звязвае сваё жыццё з узброенымі сіламі і ўнутранымі войскамі рэспублікі.

Разам з тым прыкладна кожны пяты рэспандэнт, пры станоўчай у цэлым ацэнцы падрыхтоўкі афіцэраў запasu, не выявіў дастаткова моцных асобасных устаноў, звязаных з перспекывай атрымання той ці іншай воінскай спецыяльнасці.

Відавочна, што працэс падрыхтоўкі будучых афіцэраў запasu, выхавання патрыятычных якасцей асобы залежыць і ад таго, як праходзяць працэсы рэфармавання ў арміі, наколькі высокім у грамадстве з'яўляецца прэстыж воінскай прафесіі, якія сацыяльна-псіхалагічныя фактары вызначаюць дзейнасць і супрацоўніцтва ваенных кафедраў, навучальных устаноў узброеных сіл, воінскіх падраздзяленняў і калектываў.

Павышэнню эфектыўнасці патрыятычнай работы, на наш погляд, можа садзейнічаць вырашэнне такіх праблем, як:

- правядзенне мэтанакіраваных сацыялагічных даследаванняў па пытаннях выхавання моладзі, у тым ліку і студэнцкай, лабараторыяй грамадскага аналізу і сацыялагічных даследаванняў Ваеннай Акадэміі Рэспублікі Беларусь;

- пазбаўленне фармалізму ў гэтай дзейнасці;

- неабходнае матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне мерапрыемстваў, якія праводзяцца з моладдзю, стварэнне новых фільмаў, напісанне метадычнай і навуковай літаратуры па праблемах выхавання патрыёта, грамадзяніна;

- забеспячэнне нарматыўнымі дакументамі, спецыяльнай літаратурай і перыёдыкай, што выдаюцца як у Рэспубліцы Беларусь, так і ў Расійскай Федэрацыі;

- узнаўленне дзейнасці пры ваеннай кафедры курсаў па падрыхтоўцы вадзіцелей аўтатранспарту з атрыманнем студэнтамі вадзіцельскіх правоў на льготных умовах.

Зразумела, у навучанні і выхаванні студэнцкай моладзі практычныя вынікі атрымліваюцца не адразу. Але добры маральны патэнцыял, які закладзены ў нашай моладзі, у тым ліку і ў студэнцкай, можа спрацаваць толькі пры пэўных умовах, стварэнне якіх залежыць ад усіх структур дзяржавы, у тым ліку і ад прафесійнай дзейнасці выкладчыцкага саставу ваеннай кафедры.

¹ Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь 1994 года (са змяненнямі і дапаўненнямі). Мн., 1997. С.16.

² Гл.: Чайка С.Н. Методика воспитательной работы в Вооруженных Силах Республики Беларусь. Мн., 1997.